

HEGUMENUS DIONYSIUS (SHLENOV)

DE EDUCATIONE THEOLOGICA ET CLASSICA¹

УДК 378.14.014.13 (811.124)

Аннотация

В Московском государственном университете 7 декабря 2016 г. по инициативе кафедры Классической филологии состоялась IX Международная конференция «Классическая филология в контексте мировой культуры. Новолатинская традиция в Европе. Научные чтения, посвященные памяти О. Д. Никитинского». В сообщении говорится об особой роли в классическом образовании как Греческого кабинета, так и библиотеки Московской духовной академии. Приобретение основной части собрания иностранной литературы в университетах Западной Европы оказывается частью этого образовательного процесса. Значимость высокого идеала классического и богословского образования подчеркивается эгзегезой Пс. 45, 9. Автор выражает надежду, что изучение древних языков, которые так необходимы для глубокого и осмысленного понимания богословия и святоотеческой традиции, станет неотъемлемой частью духовного образования.

Ключевые слова: классическое образование, изучение древних языков, латинский язык, богословие, экзегетика.

Sodales carissimi et honoratissimi!

Propositum mihi est de bibliotheca et de eorum studiis Graecis Latinisque vobis narrare, qui in Academia Theologica Moscoviensi versantur. Hodie bibliotheca nostra de novo, a capite ad calcem, restauratur iam sex annis

¹ Особую благодарность выражаю А. И. Солопову, заведующему кафедрой Классической филологии МГУ, и П. Н. Лонгану, студенту отделения Греческой христианской литературы МДА, за редактирование латинского текста данного сообщения, а также латинского перевода «Гимна о поздней античности» для «Материалов конференции». См.: *Dionysius (Schlenus), hegumenus. Hymnus de Antiquitate infima // Классическая филология в контексте мировой культуры — IX. Новолатинская традиция в Европе. Материалы Международной конференции, посвященной памяти Олега Дмитриевича Никитинского. М., 2016. С. 122–126.*

progreſſibus. Pro initio cauſaque reſtaurandi habuimus illos libros (numero quinquaginta tria milia), qui per ſex annos, ſeparatis oneribus, ex variis uniuerſitatibus Europae occidentalis importabantur. Libri illi, in capsulis iacentes neque in ſchedulas relati, onera mortua ſunt, quod nos ad bibliothecae illum ſtatum mutandum excitauit. Verumtamen hoc Europaeum inceptum ortum eſt viciffim ex incepto Graeco continuato. Multo tempore ante, priuſquam in Europam Occidentalem profectus ſum libros petitem, peregrinatus eram diſcendi, venerandi, cognoscendi cauſa per Graeciam, unde multos libros collegi et ad Academiam rettuli. Potiſſimae diſcipliniae, ad quas libri importati pertinebant, ſunt theologia et patrologia et byzantinologia et philologia classica. Ut hoc unum afferam, cum in Cyprum anno MMVII proficiſcerer, invitatus ſum quondam ab incolis alicujus vici, ut die Martis hebdomade paſchali prima eam terram, quae neque Graecorum nunc eſt nec Turcorum viſitarem, unde propuſi ſunt ipſi, qui habituiſſent illic uſque ad annum MCMLXXI. Rogavi matrem familias, quae per longum tempus anus facta eſt, liceretne libros ſcholasticos de Graeca lingua ſcriptos a pavimento tollere, cui rei “certe” reſpondit. Proinde anthologias et vocabularia primo in muſeum Graecorum ſtudiorum gerebam, deinde illic in bibliothecam Academiae tranſtuli. Libri Latini largo flumine in bibliotheca quoque aggregi coeperunt. Uniuerſitates Bibliothecas in Hispania, Germania, Britannia, Batavia, Italia nobis viſitantibus optio data eſt, ut ſingula de duplicibus exemplaribus librorum caperemus, quorum multi Latine ſcripti ſunt, exempli gratia: Florilegii magni ſeu Polyantheae floribus noſſimis ſparsae libri viginti: opus a Dominico Nano Mirabello Bartholomaeo Amantio et ceteris ex auctoribus cum ſacris, tum profanes vetuſtioribus et recentioribus collectum, Francofurti, anno MDCXXXVIII; Tractatus canonico-moralis de ſacramentis pars III: De ſacra ordinatione, Taurinorum Auguſtae, anno MCMXXXV.

Memor ſum diei, menſis Octobriſm anno MMVII, quo latinum, philoſophum, theologum Hispanum Hermenegildam conueni, qui omnes libros Latinos, in muſeo ſuo in Uniuerſitate Eliberritana (Granatae) aſſervatos nobis tradere deſideravit, quorum erant ducenta exemplaria chreſtomathiae Latinitatis mediaevalis recentisque novem variorum graduum, ex tertio ſubterraneo tabulato bibliothecae deprompta. “Omnes”, inquit, “egregii latinistae mortui ſunt, et ego moriturus ſum”. Cuius tris dicti vera ſignificatio

non eo spectat, ut senectutem suam exprimat, sed, ut incolae Ruteniae certiores fiant Latinam linguam non florere hactenus in eis locis, quibus incubula ipsius humanitatis Latinae Hispaniae posita sunt et ipsi student hunc thesaurum servare.

“Lege”, inquit, “et cape quamvis multos libros. Ecce testamentum tibi”. Post, delectus meos annuebant “optime” interdum dicens. Ad ultimum dixit mihi, “donare tibi volo triptycha”. Dum cogitabam, quomodo animi illius egregii viri offensam evitarem, nam sane non possem mecum in Patriam referre picta triptycha, honestus vir ostendit, quid in animo haberet. Triptycha sunt dicta Christiana in tres partes divisa, evangelicae invocationes et Latine et vulgo scriptae. “Populi Hibernus libros legere desiit, atque ego coepi triptycha scribere. Eheu, et textus breves iam non legunt, quamobrem obestur: auferte ea in Ruteniam”...

Volo vos animadvertere magni momenti esse libri Europaeos saeculi praeteriti decenniis tertio quarto quinto impressi, qui nusquam in bibliothecas Sovieticas relati sint. Itaque linguae Graeca et Latina in Academia Theologica Moscoviensi alteram domum invenerunt.

Singularem attentionem merebant illi libri Graeci Latinique, qui de theologia simulac de philologia narrant. Theologia sine textibus, fontibus, sine imbuendo vigente elemento Christiani verbi, valde abstracta et non satis vigenis fit. Textibus legendis theologia transfiguratur. Exempli parvuli gratia: rogatur, quomodo Russice tradatur Psalmi XLV versus IX: *σχολάσατε καὶ γινώτε ὅτι ἐγὼ εἶμι ὁ Θεός*?² Qui duo habet interpretamenta, secundum duo principias significationes dictionis “σχολάζω”: primum, si vertamus “vacate”: ita fit, ut se absolvere liceat de mundo ad Deum cognoscendum. Sic in Vulgata: “Vacate et videte quoniam ego sum Deus”. “*Ἡ ἀρχὴ τοῦ κατὰ Θεὸν βίου ἢ καθόλου τοῦ κόσμου φυγῆ*”² (i.e. “principium vitae secundum Deum absoluta de mundo fuga est”) secundum sanctum monachum XI saeculi Nictan Stethatum. Deiectio a mundo monasticae traditioni propria est, et Laurae, ubi Academia Theologica sita est. Sed *σχολάσατε* alteram quoque rem significat: “discatis”. Versus igitur sibi vult non Ascēsīm monachorum significare, sed theologicam in Laura traditionem. Hoc psalterii exemplo patet, quid a saeculo ad saeculum Ecclesia proferat, nempe, species

² *Niceta Stethatus*. Centuria 1, 2.

philosophiae, quam antiqui persequi temptabant, et quae, ut nobis videtur, in Christianitate solum plena luce apparet.

Denique, ut acroasim meam parvam concludam, videntur mihi bibliotheca et “museum” Graecum, de Academia inseparabilia, quandam “exegesim” esse Scripturae Sanctae et traditionis, sine qua theologica eruditio fieri non potest.

Abstract

Dionysius (Shlenov), hegumenus. De educatione theologica et classica

In the Moscow State University, on December 7, 2016 the Department of Classical Philology held an international conference called “Classical Philology in the Context of World Culture – IX. New Latin tradition in Europe. Scientific readings in memory of O. D. Nikitinsky”. The present publication reports on the special educational role of the Greek Studies department and the library of MThA. An important part of the process of education is the acquisition of foreign literature in the universities of Western Europe. The significance of the high ideals of classical and theological education is emphasized by the exegesis of Ps. 45, 9. The author expresses the hope that the study of ancient languages, which are so necessary for a deep and meaningful understanding of theology and patristic tradition, become an integral part of theological education.

Keywords: classical education, study of ancient languages, Latin, theology, exegesis.